Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JEAN RICHARD DE LA TOUR
21 päivänä maaliskuuta 2024[1]

Yhdistetyt asiat C-498/22–C-500/22

Novo Banco SA – Sucursal en España,
Banco de Portugal ja
Fundo de Resolução
vastaan
C. F. O. (C-498/22),
J. M. F. T. ja M. H. D. S. (C-499/22) ja
Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (C-500/22)

(Ennakkoratkaisupyyntö – Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja))

Ennakkoratkaisupyyntö – Luottolaitosten tervehdyttäminen ja likvidaatio – Direktiivi 2001/24/EY – 3 ja 6 artikla – Oikeuksien, varojen tai velkojen siirto omaisuudenhoitoyhtiölle – Takaisinsiirto tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevalle luottolaitokselle – Lex concursus – Tervehdyttämistoimenpiteen vaikutus muissa jäsenvaltioissa – Vastavuoroinen tunnustaminen – Tervehdyttämistoimenpiteen julkaisemista koskevan velvoitteen laiminlyönnin vaikutus – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 17, 21, 38 ja 47 artikla – Omistusoikeus – Tehokas oikeussuoja – Kuluttajansuoja – Oikeusvarmuuden, luottamuksensuojan sekä yhdenvertaisen kohtelun ja kaikenlaisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon periaatteet – Direktiivi 93/13/ETY – Kohtuuttomat sopimusehdot

I Johdanto

1. Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat luottolaitosten tervehdyttämisestä ja likvidaatiosta 4.4.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/24/EY[2] 3 artiklan 2 kohdan ja 6 artiklan sekä kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY[3] 6 artiklan 1 kohdan tulkintaa, kun näitä säännöksiä luetaan yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan[4] 17, 21, 38 ja 47 artiklan sekä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden valossa.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.
2 EYVL 2001, L 125, s. 15.
3 EYVL 1993, L 95, s. 29.
4 Jäljempänä perusoikeuskirja.

2. Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joissa asianosaisina ovat yhtäältä Novo Banco SA – Sucursal en España (jäljempänä Novo Banco Espanja), jota tukevat Banco de Portugal (Portugalin keskuspankki) ja Fundo de Resolução (kriisinratkaisurahasto, Portugali), ja toisaalta useat Novo Banco Espanjan asiakkaat. Novo Banco SA tuli portugalilaisen luottolaitoksen Banco Espírito Santo SA:n (jäljempänä BES) sijaan Banco de Portugalin toteuttamien tervehdyttämistoimenpiteiden seurauksena ja Novo Banco Espanja puolestaan sen sivuliikkeen Banco Espírito Santo SA – Sucursal en Españan (jäljempänä BES Espanja) sijaan. Mainitut pyynnöt koskevat tervehdyttämistoimenpiteiden vaikutusta eri rahoitustuotteita ja -palveluja koskeviin sopimuksiin.

3. Ehdotan unionin tuomioistuimen ensinnäkin toteavan, että vaikka direktiivin 2001/24 6 artiklan mukainen julkaiseminen, jonka tavoitteena on mahdollistaa tervehdyttämistoimenpidettä koskeva muutoksenhaku sivullisten toimesta kotijäsenvaltiossa, on jätetty tekemättä, julkaisemisen laiminlyönti ei vaikuta kyseisen toimenpiteen vastavuoroisen tunnustamisen vaikutuksiin vastaanottavissa jäsenvaltioissa. Toiseksi ehdotan unionin tuomioistuimen toteavan, etteivät yksityiset voi vedota luottamuksensuojaan, kun on kyse tervehdyttämistoimenpiteen yhteydessä perustetusta omaisuudenhoitoyhtiöstä. Kolmanneksi ehdotan unionin tuomioistuimen toteavan, että sopimusperusteiset korvausvaatimukset voidaan jättää tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevan pankin velkoihin, kun perustetaan omaisuudenhoitoyhtiö, johon siirretään ainoastaan tietyt varat ja velat.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

1. Direktiivi 93/13

4. Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

2. Direktiivi 2001/24

5. Direktiivin 2001/24 johdanto-osan 4, 6, 7, 11, 12 ja 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Olisi erityisen haitallista luopua – – ykseydestä, jonka luottolaitos muodostaa sivuliikkeidensä kanssa, kun on tarpeen toteuttaa tervehdyttämistoimenpiteitä tai aloittaa likvidaatiomenettely.

– –

(6) On tärkeää uskoa kotijäsenvaltion hallinnollisille tai oikeusviranomaisille yksinomainen toimivalta päättää kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön ja siellä voimassa olevien käytäntöjen mukaisista tervehdyttämistoimenpiteistä sekä soveltaa niitä. Koska on vaikea yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä ja käytäntöjä, olisi omaksuttava järjestelmä, jossa jäsenvaltiot vastavuoroisesti tunnustavat kunkin jäsenvaltion toteuttamat toimenpiteet niiden laitosten elinkelpoisuuden palauttamiseksi, joille se on myöntänyt toimiluvan.

(7) On välttämätöntä taata, että kotijäsenvaltion hallinnollisten tai oikeusviranomaisten toteuttamat tervehdyttämistoimenpiteet sekä niiden henkilöiden tai elinten toteuttamat toimenpiteet, jotka nämä viranomaiset ovat nimenneet hallinnoimaan näitä tervehdyttämistoimenpiteitä, vaikuttavat kaikissa jäsenvaltioissa – –

– –

(11) Ilmoitus, jolla tiedotetaan sivullisille tervehdyttämistoimenpiteiden täytäntöönpanosta, on tarpeen jäsenvaltioissa, joissa sijaitsee sivuliikkeitä, kun nämä toimenpiteet voivat estää tiettyjen heidän oikeuksiensa käyttämisen.

(12) Velkojien tasapuolisen kohtelun periaate heidän muutoksenhakumahdollisuuksiensa osalta edellyttää, että kotijäsenvaltion hallinnolliset tai oikeusviranomaiset toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet, jotta vastaanottavan jäsenvaltion velkojat voivat käyttää muutoksenhakuoikeuttaan tähän tarkoitukseen säädetyssä määräajassa.

– –

(16) Velkojien tasavertaisuus edellyttää luottolaitoksen likvidaatiota yhtenäisyyden ja yleispätevyyden periaatteiden mukaisesti, jotka edellyttävät kotijäsenvaltion hallinnollisten tai oikeusviranomaisten yksinomaista toimivaltaa ja niiden antamien päätösten tunnustamista sekä sitä, että kotijäsenvaltion lainsäädännön nojalla syntyvät päätösten vaikutukset tulevat voimaan ilman mitään muodollisuuksia kaikissa muissa jäsenvaltioissa, jollei tässä direktiivissä toisin säädetä.”

6. Kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan luottolaitoksiin ja niiden sellaisiin sivuliikkeisiin, jotka on perustettu muuhun kuin siihen jäsenvaltioon, jossa luottolaitoksen sääntömääräinen kotipaikka sijaitsee, sellaisina kuin luottolaitokset on määritelty direktiivin 2000/12/EY[5] 1 artiklan 1 ja 3 kohdassa, jollei mainitun direktiivin 2 artiklan 3 kohdassa säädetyistä edellytyksistä ja poikkeuksista muuta johdu.”

7. Direktiivin 2001/24 2 artiklan seitsemännen luetelmakohdan mukaan ”tervehdyttämistoimenpiteillä” tarkoitetaan ”toimenpiteitä, joilla on tarkoitus säilyttää tai palauttaa ennalleen luottolaitoksen taloudellinen tilanne ja jotka voivat vaikuttaa kolmansien osapuolien olemassa oleviin oikeuksiin, mukaan lukien toimenpiteitä, joihin voi kuulua maksujen keskeyttäminen, täytäntöönpanotoimenpiteiden keskeyttäminen tai saatavien alentaminen”.

8. Mainitun direktiivin 3–8 artikla ovat sen II osastossa, jonka otsikko on ”Tervehdyttämistoimenpiteet”.

[5] Luottolaitosten liiketoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta 20.3.2000 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EYVL 2000, L 126, s. 1).

9. Kyseisen direktiivin 3 artiklan otsikko on ”Päätös tervehdyttämistoimenpiteistä – sovellettava lainsäädäntö”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Kotijäsenvaltion hallinnolliset tai oikeusviranomaiset ovat yksin toimivaltaisia päättämään luottolaitosta ja sen muissa jäsenvaltioissa sijaitsevia sivuliikkeitä koskevan yhden tai useamman tervehdyttämistoimenpiteen toteuttamisesta.

2. Tervehdyttämistoimenpiteet toteutetaan kotijäsenvaltiossa sovellettavien lakien, asetusten ja menettelyjen mukaisesti, jollei tässä direktiivissä toisin säädetä.

Tervehdyttämistoimenpiteet tulevat täysimääräisesti voimaan tämän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti koko [Euroopan unionissa] ilman eri muodollisuuksia, myös muissa jäsenvaltioissa oleviin sivullisiin nähden siinäkin tapauksessa, että niihin sovellettavissa vastaanottavan jäsenvaltion säännöksissä ei säädetä tällaisista toimenpiteistä tai että niissä säädetään toimenpiteiden toteuttaminen riippuvaksi ehdoista, jotka eivät täyty.

Tervehdyttämistoimenpiteet tulevat voimaan koko [unionissa] heti, kun ne tulevat voimaan jäsenvaltiossa, jossa ne toteutettiin.”

10. Direktiivin 2001/24 6 artiklassa, jonka otsikko on ”Julkaiseminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jos 3 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisesti päätettyjen tervehdyttämistoimenpiteiden täytäntöönpano on omiaan vaikuttamaan sivullisten oikeuksiin vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja jos toimenpidettä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta kotijäsenvaltiossa, kotijäsenvaltion hallinnollisten tai oikeusviranomaisten, hallinnonhoitajan tai muun kotijäsenvaltiossa toimivaltaisen henkilön on julkaistava ote päätöksestä Euroopan [unionin] virallisessa lehdessä[6] ja jokaisen vastaanottavan jäsenvaltion kahdessa valtakunnallisessa päivälehdessä erityisesti, jotta muutoksenhakuoikeutta voidaan käyttää ajoissa.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu ote päätöksestä on lähetettävä viipymättä ja sopivinta tapaa käyttäen Euroopan [unionin] virallisten julkaisujen toimistolle ja jokaisen vastaanottavan jäsenvaltion kahdelle valtakunnalliselle päivälehdelle.

– –

4. Julkaistavassa päätöksen otteessa on mainittava asianomaisten jäsenvaltioiden virallisella kielellä tai virallisilla kielillä erityisesti tehdyn päätöksen tarkoitus ja oikeusperusta sekä muutoksenhakuajat, erityisesti näiden päättymispäivät helposti ymmärrettävällä tavalla, ja muutoksenhaun suhteen toimivaltaisten viranomaisten tai toimivaltaisen tuomioistuimen tarkka osoite.

5. Tervehdyttämistoimenpiteitä sovelletaan riippumatta 1–3 kohdassa säädetyistä toimenpiteistä, ja ne ovat täysimääräisesti voimassa velkojiin nähden, jolleivät kotijäsenvaltion hallinnolliset tai oikeusviranomaiset toisin määrää tai jollei kotijäsenvaltion näitä toimenpiteitä koskevassa lainsäädännössä toisin säädetä.”

6 Jäljempänä EU:n virallinen lehti tai EUVL.

11. Kyseisen direktiivin 7 artiklan otsikko on ”Velvollisuus ilmoittaa tunnetuille velkojille ja oikeus ilmoittaa saatavat”, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos kotijäsenvaltion lainsäädännössä on saatavan tunnustamisen edellytyksenä sen ilmoittaminen tai jos siinä on säädetty tervehdyttämistoimenpiteen pakollisesta ilmoittamisesta velkojille, joiden kotipaikka, asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on tässä valtiossa, kotijäsenvaltion hallinnollisten tai oikeusviranomaisten tai hallinnonhoitajan on ilmoitettava tervehdyttämistoimenpiteestä myös niille tunnetuille velkojille, joiden kotipaikka, asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, 14 artiklan ja 17 artiklan 1 kohdassa säädettyjen menettelyjen mukaisesti.”

12. Mainitun direktiivin 23 artiklan 1 kohdan mukaan tervehdyttämistoimenpiteiden täytäntöönpano ei vaikuta velkojan oikeuteen vaatia saatavansa kuittaamista luottolaitoksen saatavaa vastaan, jos kuittaus sallitaan laissa, jota luottolaitoksen saatavaan sovelletaan.

13. Saman direktiivin 32 artiklassa, jonka otsikko on ”Vireillä olevat oikeudenkäynnit”, säädetään seuraavaa:

”Tervehdyttämistoimenpiteiden tai likvidaatiomenettelyn vaikutukset luottolaitoksen vallinnasta erotettua omaisuutta tai oikeutta koskevaan vireillä olevaan oikeudenkäyntiin määräytyvät yksinomaan sen jäsenvaltion lain mukaan, jossa oikeudenkäynti on vireillä.”

3. Direktiivi 2014/59/EU

14. Direktiivin 2014/59/EU[7] 83 artiklan otsikko on ”Kriisinratkaisuviranomaisia koskevat menettelylliset velvoitteet”, ja sen 4 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”4. Kriisinratkaisuviranomaisen on julkaistava jäljennös siitä määräyksestä tai instrumentista, jonka nojalla kriisinratkaisutoimi toteutetaan, tai ilmoitus, jossa esitetään tiivistetysti kriisinratkaisutoimen vaikutukset ja erityisesti vähittäisasiakkaisiin kohdistuvat vaikutukset sekä soveltuvin osin 69, 70 ja 71 artiklassa tarkoitetun keskeyttämisen tai rajoittamisen ehdot ja kesto, taikka varmistettava jommankumman julkaiseminen

a) omalla virallisella verkkosivustollaan;

b) toimivaltaisen viranomaisen verkkosivustolla, jos viranomainen on muu kuin kriisinratkaisuviranomainen, ja [Euroopan pankkiviranomaisen (EPV)] verkkosivustolla;

c) kriisinratkaisun kohteena olevan laitoksen verkkosivustolla;

[7] Luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytys- ja kriisinratkaisukehyksestä sekä neuvoston direktiivin 82/891/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2001/24/EY, 2002/47/EY, 2004/25/EY, 2005/56/EY, 2007/36/EY, 2011/35/EU, 2012/30/EU ja 2013/36/EU ja asetusten (EU) N:o 1093/2010 ja (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta 15.5.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2014, L 173, s. 190).

d) samoja säänneltyjen tietojen paljastamista koskevia keinoja käyttäen, joista säädetään – – direktiivin 2004/109/EY[8] 21 artiklan 1 kohdassa, jos kriisinratkaisun kohteena olevan laitoksen osakkeet, muut omistusinstrumentit tai velkainstrumentit on otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla.

5. Jos osakkeita, omistusinstrumentteja tai velkainstrumentteja ei ole otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla, kriisinratkaisuviranomaisen on varmistettava, että 4 kohdassa tarkoitetuista instrumenteista todistavat asiakirjat toimitetaan niille kriisinratkaisun kohteena olevan laitoksen osakkeenomistajille ja velkojille, jotka ovat tiedossa kriisiratkaisuviranomaisen saatavilla olevien kriisinratkaisun kohteena olevan laitoksen rekisterien tai tietokantojen kautta."

15. Direktiivin 2014/59 117 artiklan otsikko on "Direktiivin [2001/24] muuttaminen", ja sen 1 kohdassa säädetään, että kyseisen direktiivin 1 artiklaan lisätään 5 kohta seuraavasti: "Tämän direktiivin 4 ja 7 artiklaa ei sovelleta, kun direktiivin [2014/59] 83 artiklaa sovelletaan."

16. Direktiivin 2014/59 130 artiklan 1 kohdan mukaan se on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään 31.12.2014.

17. Kyseinen direktiivi tuli sen 131 artiklan mukaan voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se oli julkaistu EU:n virallisessa lehdessä eli 2.7.2014.

B Espanjan oikeus

18. Direktiivi 2001/24 on saatettu osaksi Espanjan oikeusjärjestystä luottolaitosten tervehdyttämisestä ja likvidaatiosta 22.4.2005 annetulla lailla 6/2005 (Ley 6/2005 sobre saneamiento y liquidación de las entidades de crédito[9]), ja sen 19 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Jos tervehdyttämistoimenpide on toteutettu tai likvidaatiomenettely on aloitettu niin, että sen kohteena on luottolaitos, jolla on toimilupa – – jäsenvaltiossa ja jolla on ainakin yksi sivuliike Espanjassa tai joka tarjoaa palveluja täällä, tämä toimenpide tai menettely tuottaa ilman eri muodollisuuksia kaikki vaikutuksensa Espanjassa heti, kun se tekee näin siinä jäsenvaltiossa, jossa toimenpide on toteutettu tai menettely on aloitettu."

C Portugalin oikeus

19. Luotto- ja rahoituslaitosten yleisestä sääntelystä annetun asetuksen (Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedas Financeiras) 145-C § ja seuraavat pykälät, joissa säännellään luotto- ja rahoituslaitosten tervehdyttämistoimenpiteitä ja kriisinratkaisua, on lisätty siihen 10.2.2012 annetulla asetuksella (Decreto-Lei) nro 31-A/2012.[10]

[8] Säännellyillä markkinoilla kaupankäynnin kohteeksi otettavien arvopaperien liikkeeseenlaskijoita koskeviin tietoihin liittyvien avoimuusvaatimusten yhdenmukaistamisesta ja direktiivin 2001/34/EY muuttamisesta 15.12.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2004, L 390, s. 38).

[9] BOE nro 97, 23.4.2005, s. 13912.

[10] Diário da República, Täydennysosa 1, 1. sarja, nro 30, 10.2.2012.

III Pääasioiden tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

A Asia C-498/22

20. C. F. O. teki 11.12.2006 kuluttajana BES Espanjan kanssa kiinnelainasopimuksen, johon sisältyi 2 prosentin vähimmäiskorkoa koskeva ehto.

21. Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) antoi 9.5.2013 tuomion, jossa todettiin, että tällaiset vähimmäiskorkoehdot ovat kohtuuttomia avoimuuden puutteen vuoksi. C. F. O. vaati, että BES Espanja ei enää soveltaisi hänen kiinnelainasopimukseensa sisältyvää vähimmäiskorkoehtoa, ja BES Espanja lakkasi soveltamasta ehtoa kesäkuusta 2013 alkaen.

22. BES:n jouduttua vakaviin taloudellisiin vaikeuksiin Banco de Portugal toteutti kyseistä luottolaitosta koskevia niin kutsuttuja kriisinratkaisutoimenpiteitä 3.8.2014 antamallaan päätöksellä, jota muutettiin 11.8.2014 tehdyllä päätöksellä (jäljempänä elokuussa 2014 annettu päätös), luotto- ja rahoituslaitosten yleisestä sääntelystä annetun asetuksen nojalla.

23. Banco de Portugal päätti kyseisellä päätöksellä perustaa omaisuudenhoitoyhtiön, jonka nimeksi annettiin Novo Banco ja jolle siirrettiin kyseisen päätöksen liitteessä 2 kuvatut BES:n varat, velat ja varallisuuteen kuulumattomat muut erät.

24. Velkojen osia, joita ei siirretty Novo Bancolle, olivat erityisesti ”vastuut tai ehdolliset velvoitteet, jotka perustuvat petokseen tai sääntelyllisten, rikosoikeudellisten tai hallinnollisten määräysten tai päätösten rikkomiseen”.

25. Siirron seurauksena Novo Banco Espanjasta tuli 11.12.2006 tehdyn kiinnelainan velkoja, ja se alkoi laskuttaa C. F. O:lta lainan kuukausittaisia lyhennyseriä.

26. Banco de España (Espanjan keskuspankki) ilmoitti 3.10.2014 Espanjan virallisessa lehdessä (Boletín Oficial del Estado), että Banco de Portugal oli elokuussa 2014 päättänyt soveltaa BES:iin kriisinratkaisutoimenpidettä. Siihen kuului BES:n toimintojen siirtäminen osittain omaisuudenhoitoyhtiö Novo Bancolle, joka jatkaisi keskeytyksettä BES:n tavanmukaista toimintaa, ja kyseessä katsotaan olevan direktiivin 2001/24 2 artiklassa tarkoitettu tervehdyttämistoimenpide.

27. Banco de Portugal antoi 29.12.2015 kaksi päätöstä (jäljempänä 29.12.2015 annetut päätökset), joilla muutettiin ja selvennettiin elokuussa 2014 annetun päätöksen liitettä 2. Päätöksissä täsmennettiin muun muassa, että kyseisestä päivästä alkaen ”lainasopimusten, joissa BES oli luotonantaja, tiettyjen ehtojen väitettyyn kumoamiseen liittyviä velkoja ja korvauksia” ei ollut siirretty Novo Bancolle.

28. C. F. O. vaati tammikuussa 2017 Novo Banco Espanjaa palauttamaan määrät, jotka BES Espanja oli saanut hänen kiinnelainansa vähimmäiskorkoehdon nojalla.

29. Novo Banco hylkäsi vaatimuksen 21.3.2017 päivätyllä kirjeellä ja perusteli kieltäytymistä niin, että pankki oli toiminut vähimmäiskorkoehtoa koskevien tietojen osalta täysin avoimesti ja ehtoa koskeva sopimus oli allekirjoitettu 24.11.2006, eli ennen kuin kiinnelainaa koskeva notaarin vahvistama asiakirja oli allekirjoitettu.

30. C. F. O. nosti Novo Banco Espanjaa vastaan 4.5.2017 kanteen, jonka tarkoituksena oli saada tuomioistuin toteamaan BES Espanjan kanssa tehtyyn kiinnelainasopimukseen sisältyvä vähimmäiskorkoehto kohtuuttomana pätemättömäksi ja tuomitsemaan Novo Banco Espanja palauttamaan hänelle määrät, jotka hän oli kyseisen ehdon nojalla aiheettomasti joutunut maksamaan.

31. Novo Banco Espanja vastusti kannetta esittämällä oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan passiivilegitimaatio puuttuu, sillä velkaa, joka olisi saattanut C. F. O:n eduksi syntyä ja joka muodostuisi BES Espanjan vähimmäiskorkoehdon nojalla saamista määristä, ei ollut siirretty Novo Bancolle osana Banco de Portugalin BES:iin kohdistamia tervehdyttämistoimenpiteitä.

32. Sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin että muutoksenhaussa Audiencia Provincial (maakunnallinen ylioikeus, Espanja) hylkäsivät Novo Banco Espanjan esittämän oikeudenkäyntiväitteen ja hyväksyivät C. F. O:n kanteen.

33. Novo Banco Espanja valitti tuomiosta Tribunal Supremoon, joka hyväksyi Banco de Portugalin ja Fundo de Resoluçãon pyynnöt tukea valitusta väliintulijoina.

34. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin palauttaa ensinnäkin mieleen, että jos Banco de Portugalin elokuussa 2014 ja 29.12.2015 antamia päätöksiä pidetään direktiivissä 2001/24 tarkoitettuina tervehdyttämistoimenpiteinä[11] ja jos ne ovat omiaan vaikuttamaan sivullisten oikeuksiin, päätöksiä ei ole julkaistu kyseisen direktiivin 6 artiklan 1–4 kohdan mukaisesti. Mainittu tuomioistuin korostaa tältä osin, että Banco de Portugalin internetsivustollaan englannin ja portugalin kielillä välittämät tiedot sekä espanjalaisissa tiedotusvälineissä BES:n kriisistä ja Novo Bancon perustamisesta esitetyt tiedot olivat erittäin yleisluontoisia, eivätkä asianomaiset asiakkaat niiden perusteella olisi kyenneet tunnistamaan velkoja, jotka on jätetty varallisuuden siirron ulkopuolelle, ja tiedostamaan tästä johtuvaa oikeuksiensa rajoittamista. Lisäksi mainittu tuomioistuin huomauttaa, ettei tämän ratkaisuehdotuksen 26 kohdassa mainittu ilmoitus, jonka Banco de España julkaisi, myöskään täyttänyt kyseisen säännöksen mukaisia edellytyksiä.

35. Kyseisen säännöksen mukaista julkaisua ei ole tehty, mikä on estänyt lähes kaikkia Espanjassa asuvia BES Espanjan asiakkaita hakemasta muutosta Banco de Portugalin päätöksiin. Sen sijaan he ovat päätyneet nostamaan kanteita Novo Banco Espanjaa vastaan, ja tämä on puolestaan vedonnut passiivilegitimaation puuttumiseen sillä perusteella, että Novo Banco Espanjalle ei ole tervehdyttämistoimenpiteiden osana siirretty velvoitetta palauttaa asiakkaiden kohtuuttoman ehdon soveltamisen takia maksamia määriä.

36. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee, voiko direktiivin 2001/24 6 artiklan 5 kohta, jonka mukaan tervehdyttämistoimenpiteitä sovelletaan riippumatta 1–3 kohdassa säädetyistä julkaisutoimenpiteistä ja ne ovat täysimääräisesti voimassa, koskea myös tilannetta, jossa ei pitkään aikaan julkaista tietoja siitä, että kyseisistä toimenpiteistä aiheutuu asianomaisen yhteisön asiakkaiden oikeuksien rajoittamista tai menetystä, eikä siitä, mitä muutoksenhakuteitä ja -menettelyjä heillä on käytössään.

37. Näin ollen mainittu tuomioistuin pohtii, onko direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohdassa asetettu velvoite tunnustaa kotijäsenvaltiossa hyväksyttyjen tervehdyttämistoimenpiteiden vaikutukset vastaanottavassa jäsenvaltiossa perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokkaan

[11] Tuomioistuin viittaa tuomioon 29.4.2021, Banco de Portugal ym. (C-504/19, EU:C:2021:335; jäljempänä tuomio Banco de Portugal ym.).

oikeussuojan periaatteen ja 21 artiklan 2 kohdassa määrätyn kaikenlaisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon sekä oikeusvarmuuden periaatteen mukainen, jos kyseisiä toimenpiteitä ei ole julkaistu mainitun direktiivin 6 artiklan 1–4 kohdan mukaisesti.

38. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että Novo Banco Espanjan vastauksessa C. F. O:n reklamaatioon ei asetettu kyseenalaiseksi, että sille oli siirretty vastuu veloista, erityisesti velvoitteesta maksaa takaisin määrät, jotka C. F. O. oli maksanut BES Espanjalle sittemmin kohtuuttomaksi todetun vähimmäiskorkoehdon nojalla. Novo Banco Espanjan vastaus koski päinvastoin itse asiakysymystä. Siinä korostettiin, että ”pankki oli toiminut täysin avoimesti”, ja vastaus oli annettu ajankohtana, jona pankki oli Banco de Portugalin alaisen julkisen elimen Fundo de Resoluçãon määräysvallassa. C. F. O. oli näin ollen nostanut kanteen tuomioistuimessa luottaen siihen, että kun Novo Banco Espanja oli unionin oikeutta soveltavan viranomaisen määräysvallassa olevan pankin sivuliike, se oli kiinnelainasopimuksessa nimetyn luotonantajan asemassa.

39. Niinpä kyseinen tuomioistuin pohtii, onko direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohdassa asetettu velvoite tunnustaa kotijäsenvaltiossa hyväksyttyjen tervehdyttämistoimenpiteiden vaikutukset vastaanottavassa jäsenvaltiossa perusoikeuskirjan 47 artiklan sekä oikeusvarmuuden periaatteen mukainen sellaisen kuluttajan tilanteessa, joka asuu vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja on perustanut luottamuksensa kotijäsenvaltion viranomaisen määräysvallassa olevan omaisuudenhoitoyhtiön menettelyyn.

40. Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko pääasiassa kyseessä olevista tervehdyttämistoimenpiteistä johtuva sopimussuhteen pirstoutuminen laillista unionin oikeuden valossa, erityisesti direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan valossa. Toisin sanoen velvoitteet Novo Banco Espanjaa kohtaan sitovat kuluttajaa, kun tämä joutuu suorittamaan alun alkaen BES Espanjan kanssa tehdyn kiinnelainasopimuksen kuukausilyhennykset Novo Banco Espanjalle, kun taas Novo Banco Espanja on vapautettu velvoitteesta maksaa takaisin määrät, jotka BES Espanja on saanut vähimmäiskorkoehdon nojalla. Näin ollen vähimmäiskorkoehto sitoo kuluttajaa edelleen, sillä hän ei voi saada maksamiaan määriä takaisin BES:ltä, joka on maksukyvytön. Tilanne voi merkitä suhteetonta puuttumista tämän kuluttajan omistusoikeuteen perusoikeuskirjan 17 artiklan vastaisesti.

41. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää tässä yhteydessä outona sitä, että kuluttajan oikeudet eivät ole etusijalla rahoitusjärjestelmän vakauteen nähden. [12]

42. Tribunal Supremo päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [perusoikeuskirjan] 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden, oikeusvarmuuden yleisen periaatteen, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdassa asetetun kaikenlaisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon mukaista tulkita direktiivin [2001/24] – – 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, vaikka kyseistä päätöstä ei ole julkaistu [kyseisen] direktiivin – – 6 artiklan 1–4 kohdassa vaaditulla tavalla?

[12] Mainittu tuomioistuin viittaa 21.12.2016 annettuun tuomioon Gutiérrez Naranjo ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980; jäljempänä tuomio Gutiérrez Naranjo ym.). Siinä unionin tuomioistuin katsoi, että Tribunal Supremon tuomio, jossa kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan väliseen sopimukseen sisältyvän vähimmäiskorkoehdon kumoamisesta aiheutuvia palauttamista koskevia vaikutuksia rajattiin tuolloin vakavasti kriisiytyneen Espanjan rahoitusjärjestelmän vakauden turvaamiseksi, oli direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan vastainen.

2) Onko perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen päätöksen vaikutukset, kun päätöksellä on jätetty tietyt velvoitteet ja vastuut pois niiden tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevan pankin tavanomaisen toiminnan ja varallisuuteen kuuluvien omaisuuserien joukosta, jotka on siirretty unionin oikeutta soveltavan viranomaisen määräysvallassa olevalle omaisuudenhoitoyhtiölle, jonka myöhempi menettely on herättänyt vastaanottavan jäsenvaltion asiakkaissa perusteltuja odotuksia siitä, että se on ottanut vastattavakseen vastuut ja velvoitteet, joita tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevalla pankilla oli kyseisiin asiakkaisiin nähden?

3) Onko perusoikeuskirjan 17 artiklassa vahvistetun perusoikeudeksi katsottavan omistusoikeuden, perusoikeuskirjan 38 artiklassa vahvistetun korkeatasoisen kuluttajansuojan periaatteen, [direktiivin 93/13] 6 artiklan 1 kohdan ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, kun päätöksen mukaan omaisuudenhoitoyhtiö tulee velkojan asemaan kiinnelainasopimuksessa, mutta kaatumassa olevalle pankille jää velvollisuus palauttaa lainanottajana olevalle kuluttajalle kyseiseen sopimukseen sisältyneen kohtuuttoman ehdon nojalla perityt määrät?”

B Asia C-499/22

43. J. M. F. T. ja M. H. D. S. avasivat BES Espanjassa arvopaperitilin ja tekivät sen kanssa sopimuksen arvopaperisijoitusten hoidosta. He tekivät 3.10.2007 BES Espanjan kanssa 11.10.2014 erääntyneen epätyypillisen sijoitussopimuksen (contrato financiero atípico). Tuolloin Novo Banco, joka oli tällä välin tullut BES:n sijaan, oli irtisanonut ja selvittänyt sopimuksen. He tekivät 28.4.2008 BES Espanjan kanssa myös strukturoitua rahoitustuotetta koskevan sopimuksen (contrato de producto financiero estructurado), joka erääntyi 28.4.2013, ja BES Espanja selvitti sen tappiollisena.

44. J. M. F. T. sai elokuussa 2014 Novo Bancolta useita viestejä sen jälkeen, kun Banco de Portugal oli tehnyt BES:ää koskevat päätöksensä. Viestien mukaan pankkisuhteet BES Espanjan asiakkaiden ja uuden yhteisön, Novo Banco Espanjan, välillä jatkuisivat entisellään. J. M. F. T. sai myös epätyypillisen sijoitussopimuksen rahoitusasemaa koskevan selvityksen.

45. J. M. F. T. ja M. H. D. S. nostivat 17.4.2017 Novo Bancoa vastaan kanteen, jossa he vaativat ensisijaisesti kahden mainitun sijoitussopimuksen kumoamista siksi, että suostumuksen antamiseen liittyi BES:n antamien virheellisten tietojen takia virhe, ja kunkin osapuolen vastaanottamien määrien vastavuoroista palauttamista lisättynä koroilla, jotka laskettaisiin kustakin maksupäivästä. Toissijaisesti he vaativat näiden kahden rahoitustuotteen hankinnasta aiheutuneiden tappioiden korvaamista lisättynä koroilla, jotka laskettaisiin kanteen nostamispäivästä.

46. Novo Banco Espanja vastusti kannetta esittämällä oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan passiivilegitimaatio puuttuu, sillä velkaa, joka olisi saattanut J. M. F. T.:n ja M. H. D. S.:n eduksi syntyä ja joka muodostuisi viimeksi mainittujen kyseisistä sijoitustuotteista maksamien määrien

palauttamisesta siksi, että sopimukset olisivat mahdollisesti pätemättömiä, tai siksi, että asiakkaille ei ollut tiedotettu kyseisten rahoitusinstrumenttien riskeistä, ei ollut siirretty Novo Bancolle osana Banco de Portugalin BES:iin kohdistamia tervehdyttämistoimenpiteitä.

47. Kanne hyväksyttiin ensimmäisessä oikeusasteessa.

48. Audiencia Provincial hyväksyi Novo Banco Espanjan valituksen siltä osin, kuin oli kyse 28.4.2008 tehdystä sopimuksesta, sillä perusteella, että BES Espanja oli selvittänyt sopimuksen 28.4.2013 eli ennen kuin Novo Banco oli osana BES:n tervehdyttämistoimenpiteitä perustettu. Kyseessä olevan toimen vaikutukset olivat siis päättyneet ennen kyseisiä toimenpiteitä, joten Novo Bancolle ei ollut siirretty mitään tästä sopimuksesta johtuvia velvoitteita tai vastuita.

49. Audiencia Provincial hylkäsi sitä vastoin valituksen siltä osin, kuin se koskee epätyypillistä sijoitussopimusta, jonka hoidosta ja likvidaatiosta Novo Banco vastasi lokakuussa 2014. Tuomioistuin huomautti myös, ettei elokuun 2014 päätöksessä suljettu siirron ulkopuolelle epätyypillisen sijoitussopimuksen kaltaisia strukturoituja tuotteita vaan BES:n laitosten liikkeeseen laskemia velkainstrumentteja. Tuomioistuin lisäsi, että Banco de Portugalin myöhemmissä päätöksissä tehdyt tarkennukset eivät vaikuttaneet asiaan, koska sopimus oli erääntynyt ja selvitetty jo aikaisemmin.

50. Yhtäältä J. M. F. T. ja M. H. D. S. ja toisaalta Novo Banco Espanja Banco de Portugalin ja Fundo de Resoluçãon tuella ovat valittaneet tuomiosta Tribunal Supremoon, joka perustelee ennakkoratkaisupyyntöään samalla tavoin kuin asiassa C-498/22. [13]

51. Tribunal Supremo päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [perusoikeuskirjan] 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden, oikeusvarmuuden yleisen periaatteen, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdassa asetetun kaikenlaisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, vaikka kyseistä päätöstä ei ole julkaistu [kyseisen] direktiivin – – 6 artiklan 1–4 kohdassa vaaditulla tavalla?

2) Onko perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen päätöksen vaikutukset, kun päätöksellä on jätetty tietyt velvoitteet ja vastuut pois niiden tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevan pankin tavanomaisen toiminnan ja varallisuuteen kuuluvien omaisuuserien joukosta, jotka on siirretty unionin oikeutta soveltavan viranomaisen määräysvallassa olevalle omaisuudenhoitoyhtiölle, jonka myöhempi menettely on herättänyt vastaanottavan jäsenvaltion asiakkaissa perusteltuja odotuksia siitä, että se on ottanut vastattavakseen vastuut ja velvoitteet, joita tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevalla pankilla oli kyseisiin asiakkaisiin nähden?

[13] Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 34–40 kohta.

3) Onko perusoikeuskirjan 17 artiklassa vahvistetun perusoikeudeksi katsottavan omistusoikeuden, perusoikeuskirjan 38 artiklassa vahvistetun korkeatasoisen kuluttajansuojan periaatteen ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, kun päätöksen mukaan omaisuudenhoitoyhtiö tulee velkojan asemaan tervehdyttämistoimenpiteiden kohteena olevan pankin sopimussuhteissa mutta kaatumassa olevalle pankille jää velvollisuus palauttaa asiakkaalle määrät, jotka asiakas on maksanut sellaisten sopimusten nojalla, jotka on todettu pätemättömiksi pankin antamista puutteellisista tiedoista johtuvan, suostumuksen antamiseen liittyvän virheen vuoksi?”

C Asia C-500/22

52. Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL -yhtiö (jäljempänä POSB) osti 17.11.2014 jälkimarkkinoilta etuoikeutetun joukkovelkakirjan ”Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016”, joka erääntyi 15.7.2016.

53. BES oli laskenut tämän joukkovelkakirjan liikkeeseen, mutta ajankohtana, jona POSB osti sen sijoituspalveluyrityksen välityksellä, kyseinen etuoikeutettu velkainstrumentti oli osa Novo Bancon varallisuutta, sillä se oli siirretty Novo Bancolle elokuussa 2014 annetun päätöksen nojalla.

54. Novo Banco maksoi heinäkuussa 2015 POSB:lle vuosien 2014 ja 2015 annuiteettia vastaavan joukkovelkakirjalainan tuoton perusteella tuloa.

55. Kun joukkovelkakirja erääntyi 15.7.2016, Novo Banco ei suorittanut vuosien 2015 ja 2016 annuiteettia vastaavaa joukkovelkakirjalainan tuottoa eikä palauttanut kyseisen joukkovelkakirjan nimellisarvoa POSB:lle.

56. Kun POSB esitti asiaa koskevan reklamaation, Novo Banco ilmoitti, että maksusta kieltäytyminen perustui 29.12.2015 annettuihin päätöksiin, joilla tähän joukkovelkakirjaan liittyvä velka oli siirretty Novo Bancolta takaisin BES:lle. Kyseisissä päätöksissä määrättiin nimittäin erityisesti etuoikeutettujen joukkovelkakirjojen siirrosta Novo Bancolta takaisin BES:lle. Niihin kuului muun muassa ”Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016”.

57. POSB nosti 25.6.2017 Novo Bancoa vastaan kanteen, jossa vaadittiin maksamaan vuosien 2015 ja 2016 annuiteettia vastaava joukkovelkakirjalainan tuotto ja palauttamaan joukkovelkakirjan nimellisarvoa vastaava määrä.

58. Novo Banco vastusti kannetta esittämällä oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan passiivilegitimaatio puuttuu sillä perusteella, että kyseiseen joukkovelkakirjaan liittyvä velka oli siirretty takaisin BES:lle.

59. Sekä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, jossa kanne nostettiin, että toisen oikeusasteen tuomioistuin Audiencia Provincial hylkäsivät Novo Bancon esittämän oikeudenkäyntiväitteen ja hyväksyivät kanteen.

60. Novo Banco Espanja on hakenut Banco de Portugalin ja Fundo de Resoluçãon tuella ratkaisuun muutosta Tribunal Supremolta, joka huomauttaa muun muassa, että etuoikeutetun velkapaperin haltijana POSB nauttii perusoikeuskirjan 17 artiklassa tunnustettua perusoikeudeksi katsottavan omistusoikeuden suojaa. Tähän velkapaperiin liittyvien vastuiden ja

velvoitteiden siirtäminen takaisin BES:lle merkitsee käytännössä omistusoikeuden riistoa, kun otetaan huomioon, että BES oli kaatumassa oleva pankki, jolla ei enää ollut varallisuutta. Omistusoikeuden riistäminen ilman oikea-aikaista ja oikeudenmukaista korvausta voidaan myös katsoa oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamiseksi. [14]

61. Tribunal Supremo päätti näin ollen lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [perusoikeuskirjan] 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden, oikeusvarmuuden yleisen periaatteen, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdassa asetetun kaikenlaisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, vaikka kyseistä päätöstä ei ole julkaistu [kyseisen] direktiivin – – 6 artiklan 1–4 kohdassa vaaditulla tavalla?

2) Onko perusoikeuskirjan 17 artiklassa vahvistetun, perusoikeudeksi katsottavan omistusoikeuden ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, kun kyseisellä päätöksellä on siirretty takaisin kaatumassa olevalle pankille, johon sovellettiin kriisinratkaisutoimenpiteitä, kolmannen ostamaan etuoikeutettuun joukkovelkakirjaan liittyvät velvoitteet ja vastuut, jotka sisältyivät omaisuudenhoitoyhtiön varallisuuteen?”

62. Asiat C-498/22, C-499/22 ja C-500/22 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 29.9.2022 antamalla päätöksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

63. C. F. O., J. M. F. T. ja M. H. D. S., Novo Banco Espanja, Banco de Portugal, Espanjan ja Portugalin hallitukset sekä Euroopan komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia.

64. C. F. O., POSB, Novo Banco Espanja, Banco de Portugal, Espanjan ja Portugalin hallitukset sekä Euroopan unionin neuvosto, komissio ja Euroopan parlamentti osallistuivat 26.10.2023 pidettyyn istuntoon, jossa ne vastasivat unionin tuomioistuimen niille osoittamiin suullisesti vastattaviin kysymyksiin.

IV Asian tarkastelu

A Ensimmäinen kysymys asioissa C-498/22, C-499/22 ja C-500/22

65. Jokaisessa näistä kolmesta asiasta ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta, onko perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden, oikeusvarmuuden yleisen periaatteen, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdassa asetetun kaikenlaisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, vaikka kyseistä päätöstä ei ole julkaistu kyseisen direktiivin 6 artiklan 1–4 kohdassa vaaditulla tavalla.

[14] Ks. ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen perustelut tämän ratkaisuehdotuksen 34–37 kohdasta.

66. Toisin sanoa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa tietää, mitä vaikutuksia on sillä, etteivät kotijäsenvaltion hallinnolliset tai oikeusviranomaiset, hallinnonhoitaja tai muu kotijäsenvaltiossa toimivaltainen henkilö ole julkaissut otetta tervehdyttämistoimenpidettä koskevasta kansallisesta päätöksestä EU:n virallisessa lehdessä ja jokaisen vastaanottavan jäsenvaltion kahdessa valtakunnallisessa päivälehdessä direktiivin 2001/24 6 artiklan mukaisesti.

67. On ensinnäkin syytä täsmentää, että direktiivin 2001/24 6 artiklan 1 kohdan mukaan julkaiseminen on tehtävä kahden edellytyksen täyttyessä: yhtäältä, että tervehdyttämistoimenpide on omiaan vaikuttamaan sivullisten oikeuksiin vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ja toisaalta, että toimenpidettä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta kotijäsenvaltiossa. Nämä kaksi edellytystä lienevät täyttyneen nyt käsiteltävissä asioissa, koska tervehdyttämistoimenpiteeseen voidaan Portugalissa hakea muutosta[15] ja koska pääasioiden kantajat ovat toimenpiteestä kärsineitä velkojia.

68. Direktiivin 6 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan julkaisemisen tarkoituksena on suojella vastaanottavissa jäsenvaltioissa olevien velkojien oikeutta hakea tervehdyttämistoimenpiteeseen muutosta kotijäsenvaltion toimivaltaiselta tuomioistuimelta, koskapa kohta päättyy sanoihin ”erityisesti, jotta muutoksenhakuoikeutta voidaan käyttää ajoissa”.

69. Lisäksi monikon käyttö sekä direktiivin 2001/24 johdanto-osan 11 ja 12 perustelukappaleen sanamuoto voisivat johdattaa ajattelemaan, että olisi suojeltava kaikki velkojien oikeussuojakeinot paitsi tervehdyttämistoimenpidettä vastaan sinällään myös heidän velallisiaan vastaan. Muutoksenhakukeinoa tervehdyttämistoimenpidettä vastaan koskeva edellytys ei kuitenkaan salli laajaa näkemystä oikeussuojakeinoista, joita julkaisemisen katsotaan suojaavan. Julkaiseminen ei ole pakollista, ellei kotijäsenvaltiossa ole mahdollista hakea muutosta tervehdyttämistoimenpiteeseen. Siinäkin tapauksessa velkojat voivat yhtä lailla valvoa oikeuksiaan velallisiaan kohtaan. Sitä paitsi kyseisen direktiivin 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti julkaistavien tietojen luonne tukee tulkintaa, jonka mukaan kyseisellä muutoksenhaulla tarkoitetaan tervehdyttämistoimenpidettä koskevaa muutoksenhakua eikä kaikkia mahdollisia velkojien kanteita luottolaitosta tai omaisuudenhoitoyhtiötä kohtaan. Kyseisen kohdan mukaan on näet julkaistava päätöksestä ote, jossa mainitaan ”asianomaisten jäsenvaltioiden virallisella kielellä tai virallisilla kielillä erityisesti tehdyn päätöksen tarkoitus ja oikeusperusta sekä muutoksenhakuajat, erityisesti näiden päättymispäivät helposti ymmärrettävällä tavalla, ja muutoksenhaun suhteen toimivaltaisten viranomaisten tai toimivaltaisen tuomioistuimen tarkka osoite”.

70. Edellä tarkoitettu tulkinta on ainoa mahdollinen, jotta tulkinta olisi yhtenäinen direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohdassa ja 6 artiklan 5 kohdassa esitettyjen periaatteiden kanssa. Ensin mainitusta säännöksestä seuraa, että tervehdyttämistoimenpiteet tulevat täysimääräisesti voimaan koko unionissa ilman eri muodollisuuksia, myös sivullisiin nähden, heti, kun ne tulevat voimaan jäsenvaltiossa, jossa ne toteutettiin. Toiseksi mainitun säännöksen mukaan tervehdyttämistoimenpiteitä sovelletaan riippumatta 6 artiklan 1–3 kohdassa säädetystä julkaisemisesta, ja ne ovat täysimääräisesti voimassa velkojiin nähden.

71. Näistä periaatteista käy konkreettisesti ilmi direktiivin 2001/24 tavoite, sillä direktiivissä säädetään kotijäsenvaltiossa toteutetun tervehdyttämistoimenpiteen vaikutusten vastavuoroisesta tunnustamisesta vastaanottavissa jäsenvaltioissa, joissa on sivuliikkeitä, ja tästä välittömänä seurauksena menettelyn yhtenäisyyden ja yleispätevyyden periaatteiden soveltaminen (yksi ainoa

[15] Ks. luotto- ja rahoituslaitosten yleisestä sääntelystä annetun asetuksen 145-N §.

toimivaltainen tuomioistuin ja yksi ainoa sovellettava oikeus eli kotijäsenvaltion oikeus)[16] poikkeuksia lukuun ottamatta. Tällaisia ovat erityisesti vastaanottavassa jäsenvaltiossa vireillä olevat menettelyt, joita edelleen sääntelee yksinomaan vastaanottavan jäsenvaltion laki.[17]

72. Lisäksi henkilökohtaisista ilmoituksista velkojille säädetään kyseisen direktiivin 7 artiklassa ainoastaan siinä tapauksessa, että kotijäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti saatava on ilmoitettava, jotta se tunnustetaan, tai tervehdyttämistoimenpiteestä on ilmoitettava velkojille, joiden kotipaikka, asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on tässä valtiossa. Tästä seuraa, että ilmoituksen tarkoituksena ei ole suojella kaikkia velkojien kanteita velallisiaan kohtaan vaan varmistaa, että velkojat voivat toimenpiteen puitteissa valvoa oikeuksiaan kotijäsenvaltion kansallisen oikeuden mukaisesti, kuten jo totesin tämän ratkaisuehdotuksen 68 ja 69 kohdassa.

73. Yleisesti voidaan siis todeta, että direktiivissä 2001/24 ei oletetun tervehdyttämistoimenpiteen yhteydessä käsitellä velkojien yksittäisiä kanteita luottolaitosta tai omaisuudenhoitoyhtiötä vastaan, ellei kyse ole tietyistä sopimuksista tai oikeuksista (tällaisia ovat mm. työsopimus, julkiseen rekisteriin merkittyä kiinteää omaisuutta koskevat oikeudet, tietyt esineoikeudet ja omistuksenpidätysehtoon perustuvat oikeudet)[18] tai ellei kyse ole vireillä olevasta oikeudenkäynnistä, jota edelleen sääntelee sen vastaanottavan jäsenvaltion laki, jossa oikeudenkäynti on vireillä.[19]

74. Pääasioissa on riidatonta, että kyseisen direktiivin 6 artiklan mukaista julkaisemista ei ole tehty, joten on ratkaistava kysymys, mitä julkaisematta jättämisestä seuraa.

75. Eri osapuolet ovat esittäneet siitä unionin tuomioistuimelle useita erilaisia näkemyksiä. Eräät osapuolet ovat sitä mieltä, että kun julkaisemista ei ole tehty, tervehdyttämistoimenpiteellä ei ole vaikutuksia kotijäsenvaltion ulkopuolella. Komissio on lisäksi huomauttanut, että näin tapahtuisi vasta tietyn määräajan jälkeen, mikä liittyy EU:n virallisen lehden julkaisuaikojen aiheuttamiin rajoituksiin. Toiset osapuolet katsovat, että direktiivin 2001/24 6 artiklan mukaisen julkaisemisen puuttumisella ei ole vaikutusta, koska direktiivin 2104/59 83 artiklan mukainen ilmoitus on tehty.

76. Katson, että ensimmäinen näkemys, jonka mukaan tervehdyttämistoimenpiteillä ei olisi vaikutuksia vastaanottavissa jäsenvaltioissa, on ristiriidassa direktiivin 2001/24 sanamuodon kanssa eikä vastaa direktiivin tavoitetta, joka on varmistaa kyseisen toimenpiteiden vastavuoroinen tunnustaminen ja sen välittömänä seurauksena menettelyn yhtenäisyyden ja yleispätevyyden periaatteiden soveltaminen. Ei liioin ole mahdollista, että vaikutukset olisivat välittömiä mutta niiden voimassaolo kestäisi vain ”tietyn määräajan” eli EU:n virallisen lehden julkaisemiseen tarvittavan ajan. Jos julkaisemista ei tehtäisi tai se tehtäisiin pitkän ajan kuluttua, olisi siinä tapauksessa mahdotonta määrittää päivämäärää, jona vastavuoroinen tunnustaminen ei enää olisi voimassa. Tällainen likimääräinen määräaika olisi täysin vastoin direktiivin 2001/24 tavoitetta, joka on luottolaitosten elinkelpoisuuden palauttaminen.[20]

77. Toinen näkemys, jossa 6 artiklan mukainen julkaiseminen korvataan direktiivin 2014/59 83 artiklan 4 kohdan mukaisella ilmoituksella, ei nähdäkseni taas sovi yhteen kyseisen direktiivin 117 artiklan kanssa, jolla täsmennetään direktiivin 2001/24 1 artiklaa. Siihen lisätään

16 Ks. direktiivin 2001/24 johdanto-osan 4 ja 16 perustelukappale sekä tuomio 24.10.2013, LBI (C-85/12, EU:C:2013:697, 49 kohta) ja tuomio Banco de Portugal ym. (33 kohta).

17 Ks. direktiivin 2001/24 32 artikla.

18 Ks. direktiivin 2001/24 20–27 artikla.

19 Ks. direktiivin 2001/24 32 artikla ja tuomio Banco de Portugal ym.

20 Ks. direktiivin 2001/24 johdanto-osan 6 perustelukappale.

näin uusi 5 kohta, jossa täsmennetään, että ”tämän direktiivin 4 ja 7 artiklaa ei sovelleta, kun direktiivin [2014/59] 83 artiklaa sovelletaan”. Siitä seuraa päinvastoin, että direktiivin 2001/24 6 artiklan mukainen julkaiseminen on tehtävä siitä huolimatta, että tehdään direktiivin 2014/59 83 artiklan mukainen ilmoitus. Näin ollen sillä kysymyksellä ei ole merkitystä, onko direktiiviä 2014/59 sovellettava ratione temporis nyt käsiteltävässä asiassa.

78. Lisäksi unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun unionin oikeudessa ei ole säädetty oikeuden toteuttamiseen liittyvistä menettelyllisistä täsmennyksistä, kunkin jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä on annettava sellaiset menettelysäännöt, joilla pyritään turvaamaan unionin oikeuteen perustuvat yksityisten oikeudet. Säädetyt säännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin samankaltaisia jäsenvaltion sisäisiä tilanteita koskevat säännöt (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saa tehdä unionin oikeusjärjestyksessä vahvistettujen oikeuksien käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate). [21]

79. Sen sijaan direktiivin 2001/24 6 artiklan mukaisella julkaisemisella taataan, että oikeutta vastustaa tervehdyttämistoimenpidettä kotijäsenvaltion tuomioistuimessa suojellaan, direktiivillä täytäntöön pantavan vastavuoroisen tunnustamisen takia, kuten olen jo todennut. Jos oletetaan, että pääasioiden kantajat nostaisivat tällaisen kanteen, portugalilaisen tuomioistuimen olisi otettava huomioon, ettei 6 artiklan mukaista julkaisemista ole tehty, ja arvioitava, onko kyseinen laiminlyönti tehnyt käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi noudattaa tällaisia päätöksiä koskevaa kansallisten sääntöjen mukaista muutoksenhaun määräaikaa.

80. Tätä analyysia tukee direktiivin 2001/24 6 artiklan syntyhistorian tarkastelu. Ensinnäkin neuvoston alkuperäisessä luonnoksessa [22] julkaiseminen EU:n virallisessa lehdessä ja yksittäiset ilmoitukset oli jätetty asianomaisen luottolaitoksen sääntömääräisen kotipaikan valtion toimivaltaisten viranomaisten harkintaan. Toiseksi siinä ilmoitettiin, että tervehdyttämistoimenpiteitä sovelletaan julkaisutoimenpiteistä riippumatta ja ne ovat täysimääräisesti voimassa velkojiin nähden. Kolmanneksi muutoksenhaun määräajat alkoivat kulua siitä, kun julkaiseminen on tehty EU:n virallisessa lehdessä, lukuun ottamatta henkilökohtaisia ilmoituksia. Toisin kuin alkuperäisessä luonnoksessa, muutoksenhaun määräajan alkaminen on siis jätetty jäsenvaltioiden harkintavaltaan niiden menettelyllisen itsemääräämisoikeuden puitteissa mutta vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteiden mukaisesti.

81. Neuvosto ja Euroopan parlamentti muistuttivat istunnossa, että direktiivi 2001/24 oli tulosta 15 vuoden neuvotteluista ja että yhdenmukaistamistoimenpiteitä oli toteutettu vasta direktiivissä 2014/59. Ne lisäsivät, että yhtäältä käyttöön otetun vastavuoroisen tunnustamisen järjestelyn tarkoitus oli mahdollistaa kiireellisten toimenpiteiden nopea ja yhtenäinen toteuttaminen ketjureaktioiden välttämiseksi ja rahoitusjärjestelmän vakauden [23] sekä erityisesti pankin olennaisten tehtävien jatkumisen ja julkisten varojen suojelun takaamiseksi ja että toisaalta oli jäsenvaltioiden asia julkaista riittävästi tietoja toteutetuista toimenpiteistä. Ne täsmensivät, että direktiivin 2014/59 83 artiklan 4 kohdan mukainen ilmoitus riittää muiden jäsenvaltioiden sivullisille tiedottamiseen. Puheenvuoron tarkoituksena oli osoittaa direktiivillä 2001/24 käyttöön otettujen järjestelyn olevan yhteensopivia primäärioikeuden kanssa.

[21] Ks. tuomio 14.1.2010, Kyrian (C-233/08, EU:C:2010:11, 62 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 20.9.2018, Rudigier (C-518/17, EU:C:2018:757, 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[22] Ehdotus neuvoston direktiiviksi luottolaitosten tervehdyttämistä ja likvidaatiota koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteen sovittamisesta [COM(85) 788 final].

[23] Ne viittasivat tässä yhteydessä tuomioon 19.7.2016, Kotnik ym. (C-526/14, EU:C:2016:570, 68 ja 69 kohta).

82. Ehdottamani tulkinta direktiivin 2001/24 3 ja 6 artiklasta osoittaa tämän yhteensopivuuden. [24]

83. Vaikka direktiivin 2001/24 6 artiklan mukainen julkaiseminen tähtää ainoastaan tervehdyttämistoimenpidettä koskevan muutoksenhakuoikeuden suojeluun, pääasian kantajat ovat tilanteessa, joka kuuluu unionin oikeuden alaan. Kyseisellä direktiivillä toteutettu tervehdyttämistoimenpiteiden vastavuoroinen tunnustaminen aiheuttaa sen, että omaisuudenhoitoyhtiö Novo Bancon perustamisesta Portugalissa johtuvat vaikutukset laajenevat sen sivuliikkeeseen Espanjassa, ja omaisuudenhoitoyhtiön perustamiseen liittyi BES:n varojen ja velkojen siirtäminen ainoastaan osittain omaisuudenhoitoyhtiölle ja sen sivuliikkeille. Tältä osin pääasioiden kantajien oikeuksiin kohdistuu vaikutuksia, koska niiden väitettyjä saatavia ei loppujen lopuksi ole siirretty omaisuudenhoitoyhtiön espanjalaiselle sivuliikkeelle, Novo Banco Espanjalle. He voivat siis vedota oikeuteen saada tehokasta oikeussuojaa, joka on taattu perusoikeuskirjan 47 artiklassa, yleiseen oikeusvarmuuden periaatteeseen ja perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdan mukaiseen kaikenlaisen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoon.

84. Unionin tuomioistuin on muistuttanut, että perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa taatun tuomioistuinvalvonnan tehokkuuden edellytyksenä on muun muassa, että asianomainen voi puolustaa oikeuksiaan parhain mahdollisin edellytyksin ja päättää kaikista asiaan vaikuttavista seikoista tietoisena, onko asian saattaminen toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tarpeellista tiettyä yhteisöä vastaan. [25]

85. Muistutan, että direktiivin 2001/24 6 artiklan mukaisen julkaisun tarkoituksena ei ole informoida kaikkia velkojia menettelytavoista, joilla ne voivat nostaa kanteen luottolaitosta vastaan, ja koska unionin oikeudessa ei ole säädetty tämän julkaisemisen laiminlyönnin seurauksista, on tuomioistuimen tehtävä soveltaa kansallista oikeutta ja ottaa huomioon kaikki saatavissa olevat tiedot, jotka voivat helpottaa velkojan päätöksentekoa, vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteiden asettamissa rajoissa.

86. Ensinnäkin on todettava, että – kuten Espanjan hallitus on esittänyt kirjallisissa huomautuksissaan – Espanjan oikeudessa on säännös, jonka mukaan Espanjan valtion virallisessa lehdessä (Boletín Oficial del Estado) on julkaistava tieto tervehdyttämistoimenpiteestä, jos se kohdistuu luottolaitokseen, jolla on sivuliike Espanjassa. [26] Lisäksi asiakkaat asioissa C-498/22 ja C-499/22 ovat saaneet tiedon omaisuudenhoitoyhtiön perustamisesta Novo Bancon lähettämistä kirjeistä, jossa se ilmoitti liikesuhteen jatkuvan pankissa, joka on vapaa BES:n kestävyyttä uhkaavista häiriötekijöistä. Lopuksi totean, että riippumatta siitä, onko direktiiviä 2014/59 sovellettava nyt käsiteltävässä asiassa, kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon tiedot, jotka on julkaistu kyseisen direktiivin 83 artiklan 4 kohdan mukaisesti, voidakseen arvioida yksityisen oikeussubjektin kykyä päättää oikeussuojakeinon käyttämisestä.

87. Kun unionin tuomioistuin otti kantaa erääseen toiseen asiaan, joka liittyi omaisuudenhoitoyhtiö Novo Bancon perustamiseen ja koski sinä ajankohtana vireillä ollutta menettelyä, jona riidan kohteena oleva saatava oli siirretty takaisin BES:lle 29.12.2015 annetuilla päätöksillä taannehtivasti niin, että takaisinsiirron päivämäärä oli ennen kanteen vireillepanopäivää, unionin tuomioistuin katsoi, että yksityisellä oikeussubjektilla oli ollut 4.2.2015 tiedossaan kaikki seikat, jotka olivat tarpeen, jotta se voisi tehdä asiaan vaikuttavista seikoista täysin tietoisena päätöksen tällaisen kanteen nostamisesta sekä yksilöidä varmasti sen

[24] Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 78 ja 79 kohta.

[25] Ks. tuomio Banco de Portugal ym. (57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[26] Ks. luottolaitosten tervehdyttämisestä ja likvidaatiosta annetun lain 6/2005 19 §.

henkilön, jota vastaan kanne oli nostettava.[27] Unionin tuomioistuin myönsi tässä yhteydessä myös, että kotijäsenvaltiolla on mahdollisuus muuttaa – jopa taannehtivin vaikutuksin – tervehdyttämistoimenpiteisiin sovellettavaa oikeudellista järjestelmää.[28] Unionin tuomioistuin totesi kuitenkin, että direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa ja 32 artiklaa, luettuina perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisen kohdan valossa, on tulkittava siten, että niiden vastaista on se, että tunnustetaan ilman eri muodollisuuksia sellaisen toisen tervehdyttämistoimenpiteen vaikutukset, jolla on tarkoitus siirtää tällaisen oikeudenkäynnin aloittamista edeltäneeseen päivään ulottuvin taannehtivin vaikutuksin tämä velka takaisin BES:lle, kun tällainen tunnustaminen johtaa siihen, että Novo Banco menettää taannehtivasti passiivilegitimaationsa kyseisen vireillä olevan oikeudenkäynnin osalta, minkä seurauksena samassa oikeudenkäyntimenettelyssä kyseessä olevat kantajan hyväksi jo annetut tuomioistuinratkaisut tehdään tehottomiksi.[29]

88. Pääasioissa kanteet on nostettu espanjalaisessa tuomioistuimessa kuitenkin aivan toisenlaisessa yhteydessä, koska ne on nostettu vasta sen jälkeen, kun tervehdyttämistoimenpiteessä (myös 29.12.2015 annetuissa päätöksissä) on määritetty väitettyjen saatavien velallinen, ja näin ollen vakaassa ja asianmukaisessa säädöskehyksessä. Sekä kansallisen lainsäädännön että direktiivin 2014/59 83 artiklan 4 kohdan vapaaehtoisen soveltamisen nojalla oli siis pääasioiden kantajien asia määrittää, oliko heidän velallisensa Novo Banco Espanja vai BES Espanja, ottamalla huomioon saatavilla olevat tiedot.

89. Tervehdyttämistoimenpiteellä ei tosiasiassa muutettu heidän velallisensa identiteettiä vaan tämän taloudellista tilannetta, joka oli syy toimenpiteen toteuttamiseen ja oli vahingoittanut heidän väitetyn saatavansa arvoa. Kantajat eivät myöskään selitä, miksi menettely BES Espanjaa vastaan olisi ollut mahdoton. Tervehdyttämistoimenpide ei siis ole vaikuttanut heidän oikeuteensa saada oikeussuojaa.

90. Perusoikeuskirjan 21 artiklassa taatun syrjintäkiellon periaatteen osalta kukaan ei ole väittänyt, että nyt käsiteltävässä asiassa sovellettavia kansallisia säännöksiä sovellettaisiin eri lailla kyseisten henkilöiden kansalaisuuden (tai kansallisuuden) mukaan.

91. Unionin tuomioistuin palauttaa oikeusvarmuuden periaatteesta mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeusvarmuuden periaate edellyttää yhtäältä, että lainsäädäntö on selvää ja täsmällistä, ja toisaalta, että sen soveltaminen on yksityisten ennakoitavissa, erityisesti, jos siitä aiheutuu yksityishenkilöille ja yrityksille epäedullisia seurauksia. Täsmällisemmin sanottuna mainittu periaate edellyttää, että lainsäädännön perusteella ne, joita asia koskee, voivat saada selville tarkasti, minkä laajuisia niille asetetut velvoitteet ovat, ja voivat yksiselitteisesti saada tiedon oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ja ryhtyä niiden johdosta asianmukaisiin toimenpiteisiin.[30]

92. Nyt käsiteltävässä asiassa on direktiivin 2001/24 säännösten mukaisesti selvää, että Espanjassa tunnustetaan Portugalissa toteutetun tervehdyttämistoimenpiteen vaikutukset ja että on yksityisen oikeussubjektin asia tarkastaa tervehdyttämistoimenpidettä koskevat täsmälliset säännökset sen tarkastamiseksi, mikä taho on hänen velallisensa sen jälkeen, kun velat on osittain siirretty äskettäin perustetulle omaisuudenhoitoyhtiölle.

27 Ks. tuomio Banco de Portugal ym. (53 kohta).

28 Ks. tuomio Banco de Portugal ym. (61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

29 Ks. tuomio Banco de Portugal ym. (66 kohta ja tuomiolauselma).

30 Ks. tuomio Banco de Portugal ym. (51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

93. Kaikista näistä syistä ehdotan unionin tuomioistuimen vastaavan, että direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklaa, luettuina perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdan ja 47 artiklan ensimmäisen kohdan valossa, on tulkittava niin, että vaikka kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaista julkaisemista ei ole tehty, kyseiset säännökset ja määräykset eivät ole esteenä sille, että muussa jäsenvaltiossa kuin kotijäsenvaltiossa tunnustetaan sellaisen tervehdyttämistoimenpiteen vaikutukset, jolla on perustettu omaisuudenhoitoyhtiö ja sille on siirretty osa velvoitteista ja vastuista, kun tämä on tapahtunut ennen kuin tuomioistuimessa on nostettu kanne sellaisen saatavan tunnustamiseksi ja maksamiseksi, joka alun perin koskee tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevaa pankkilaitosta, kunhan noudatetaan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita, mikä kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkastettavaksi.

B Toinen kysymys asioissa C-498/22 ja C-499/22

94. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta, onko perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokasta oikeussuojaa koskevan perusoikeuden ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen päätöksen vaikutukset, kun päätöksellä on jätetty tietyt velvoitteet ja vastuut pois niiden tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevan pankin tavanomaiseen toimintaan ja varallisuuteen kuuluvien omaisuuserien joukosta, jotka on siirretty unionin oikeutta soveltavan viranomaisen määräysvallassa olevalle omaisuudenhoitoyhtiölle, ja tämän myöhempi menettely on herättänyt vastaanottavan jäsenvaltion asiakkaissa perusteltuja odotuksia siitä, että yhtiö on ottanut vastattavakseen vastuut ja velvoitteet, joita tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevalla pankilla oli kyseisiin asiakkaisiin nähden.

95. Jotta kysymykseen voidaan vastata, on ensin tutkittava pääasioiden kantajien mahdollisuutta edukseen vedota luottamuksensuojan periaatteeseen.

96. Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan luottamuksensuojan periaate kuuluu unionin perusperiaatteisiin.[31] Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että oikeus vedota luottamuksensuojan periaatteeseen on jokaisella yksityisellä, jolle unionin toimielin on antamalla hänelle täsmällisiä vakuutteluita synnyttänyt perusteltuja odotuksia. Sen sijaan kukaan ei voi vedota tämän periaatteen loukkaamiseen, jollei mainittuja vakuutteluja ole annettu.[32] Unionin tuomioistuin on samaten todennut, että jäsenvaltioiden on noudatettava mainittua periaatetta, kun ne soveltavat unionin oikeutta,[33] ja tämä koskee myös kansallisten viranomaisten toimintaa.[34]

97. Nyt käsiteltävässä asiassa pääasioiden kantajat katsovat, että yhtäältä se, että Novo Banco oli perustamisajankohtanaan tervehdyttämistoimenpiteen alulle panijan Banco de Portugalin määräysvallassa, ja toisaalta Novo Bancon lähettämissä kirjeissä esitetyt täsmälliset tiedot BES:n sopimussuhteiden jatkumisesta ovat voineet synnyttää heissä perustellun luottamuksen, joka liittyy Novo Banco Espanjan velvoitteiden laajuuteen heidän osaltaan.

[31] Ks. tuomio 7.6.2005, VEMW ym. (C-17/03, EU:C:2005:362, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio 14.3.2013, Agrargenossenschaft Neuzelle (C-545/11, EU:C:2013:169, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[32] Ks. tuomio 16.12.2020, neuvosto ym. v. K. Chrysostomides & Co. ym. (C-597/18 P, C-598/18 P, C-603/18 P ja C-604/18 P, EU:C:2020:1028, 178 kohta sekä oikeuskäytäntöviittaukset).

[33] Ks. tuomio 11.7.2002, Marks & Spencer (C-62/00, EU:C:2002:435, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[34] Ks. tuomio 22.9.2022, Admiral Gaming Network ym. (C-475/20–C-482/20, EU:C:2022:714, 62 kohta) ja tuomio 17.11.2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

98. Unionin tuomioistuimen tulkinta luottamuksensuojasta ei kuitenkaan mene niin pitkälle, että Novo Banco Espanjan katsottaisiin olleen unionin oikeutta soveltava hallintoviranomainen, vaikka ensinnäkin Banco de Portugalin määräysvalta oli väliaikaista ja olennainen osa tervehdyttämistoimenpidettä, joka käsittää omaisuudenhoitoyhtiön perustamisen, ja vaikka toiseksi Novo Banco on perustettu yksityisoikeudellisena luottolaitoksena, jolla ei ole mitään yleisesti sovellettavasta oikeudesta poikkeavaa toimivaltaa julkisen palvelun tehtävän hoitamiseksi.[35] Unionin tuomioistuin onkin ratkaissut, ettei toimija voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen suhteessa luovuttajaan saadakseen oikeuden vähentää ostoihin sisältyvän arvonlisäveron.[36]

99. Joka tapauksessa yhtäältä BES:n asiakkaille osoitetut kirjeet, joissa ilmoitetaan, että Novo Banco on sama pankki kuin BES ja että suhde pankkiin ei millään lailla muutu, ja toisaalta Novo Banco Espanjan menettely, kun se vastasi vuonna 2017 pääasian kantajalle asiassa C-498/22, ettei se voi tehdä vaadittua takaisinmaksua, koska arvosteltu ehto ei ollut kohtuuton, ja kun se oli selvittänyt toisen pääasian kantajien kahdesta sopimuksesta asiassa C-499/22, eivät ole riittäviä osoituksia täsmällisistä vakuutteluista, joiden pohjalta voisi syntyä perusteltu luottamus siihen, että Novo Banco Espanja ottaisi vastatakseen kaikista BES Espanjan veloista sopimukseen perustuvan vastuun tai culpa in contrahendo -vastuun muodossa.

100. Kirjeissä nimittäin ilmoitettiin vain liikesuhteen jatkumisesta asiakkaiden ja pankin välillä ja täsmennettiin, että BES:n kestävyyttä uhanneet häiriötekijät oli poistettu ja että uusi pankki oli vapautettu BES:lle ongelmia aiheuttaneista varoista. Sitä paitsi se seikka, että kiistää ehdon olevan luonteeltaan kohtuuton, ei merkitse, että suostuisi ottamaan kyseiseen ehtoon liittyvän vastuun itselleen. Samaten epätyypillisen sijoitussopimuksen erääntyneen osan maksaminen ei merkitse varmuutta siitä, että pankki ottaisi vastuun sopimukseen liittyvästä culpa in contrahendo -vastuusta. Olen tältä osin samaa mieltä kuin julkisasiamies Kokott, jonka totesi Novo Bancon perustamista koskevassa ratkaisuehdotuksessaan Banco de Portugal ym.[37] seuraavaa: ”Pelkästään se, että [kyseinen pankki] (ainakin osittain) tuli BES:n oikeudelliseksi seuraajaksi – – ja jatkaa myös kantajan osakesijoituksen hallinnointia, ei voisi – – ainakaan luoda perusteltua luottamusta siihen, että Novo Banco ottaisi vastatakseen myös vastuista, jotka johtuvat BES:n antamasta virheellisestä sijoitusneuvonnasta ja jotka olivat olemassa jo ennen tämän liikesuhteen ottamista vastattavaksi.”

101. Lisäksi on syytä ottaa huomioon yhteys, jossa vakuuttelut on annettu, eli omaisuudenhoitoyhtiön perustaminen BES:n vaikeuksien ratkaisemiseksi, jotta voidaan arvioida vakuuttelujen lainmukaisuutta. Unionin tuomioistuin on todennut, että vaikka tilanne saattaisi synnyttää perustellun luottamuksen, pakottava yleinen etu voi estää siirtymätoimenpiteiden toteuttamisen sellaisten tilanteiden varalta, jotka ovat syntyneet ennen uuden sääntelyn voimaantuloa mutta joiden kehitys ei ole vielä päättynyt, ja että tavoitetta taata rahoitusjärjestelmän vakaus ja samalla välttää julkisten menojen liiallinen kasvu ja minimoida kilpailun vääristymät, on pidettävä tällaisen ensisijaisen yleisen edun mukaisena.[38] Unionin tuomioistuin on tästä päätellyt, että luottamuksensuojan periaatteeseen voidaan vedota pankkisektoria koskevan komission tiedonannon kiistämisen tueksi, mutta periaate ei ole esteenä

[35] Ks. tuomio 17.11.2022, Avicarvil Farms (C-443/21, EU:C:2022:899), joka koskee maaseudun investointien rahoitusvirastoa ja maatalouden tuki- ja toimenpidevirastoa.

[36] Ks. tuomio 21.2.2018, Kreuzmayr (C-628/16, EU:C:2018:84, 47 kohta).

[37] C-504/19, EU:C:2020:943, 82 kohta.

[38] Ks. tuomio 19.7.2016, Kotnik ym. (C-526/14, EU:C:2016:570, 68 ja 69 kohta).

kyseisen tiedonannon tietyille kohdille siltä osin kuin näissä kohdissa asetetaan valtiontuen hyväksymisen edellytykseksi vaatimus vastuunjaosta, johon osakkeenomistajat ja huonompisijaiset velkojat osallistuvat. [39]

102. Kaikista näistä osatekijöistä seuraa, etteivät pääasian kantajat voi Novo Banco Espanjan osalta vedota luottamuksensuojan periaatteen rikkomiseen.

103. Ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa toiseen kysymykseen asioissa C-498/22 ja C-499/22 seuraavasti: direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan ja oikeusvarmuuden periaatteen valossa, on tulkittava siten, että yksityiset eivät voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen suhteessa omaisuudenhoitoyhtiöön, joka on yksityisoikeudellinen elin, jolla ei ole yleisesti sovellettavasta oikeudesta poikkeavia valtaoikeuksia ja joka on perustettu pankin tervehdyttämistoimenpiteen osana, kun nämä yksityiset olivat alun perin kyseisen pankin asiakkaita ja heidän tarkoituksenaan on saada kyseinen omaisuudenhoitoyhtiö vastaamaan tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevan pankin kanssa tehtyihin sopimuksiin liittyvistä sopimusperäisistä ja sopimusta edeltävistä velvoitteista.

C Kolmas kysymys asioissa C-498/22 ja C-499/22 sekä toinen kysymys asiassa C-500/22

104. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta näissä kysymyksissä, onko perusoikeuskirjan 17 artiklassa vahvistetun omistusoikeuden, oikeusvarmuuden periaatteen sekä perusoikeuskirjan 38 artiklassa ja direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun korkeatasoisen kuluttajansuojan periaatteen mukaista tulkita direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa siten, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa on tunnustettava kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen tekemän päätöksen vaikutukset, kun päätöksen mukaan perustetaan omaisuudenhoitoyhtiö mutta kaatumassa olevalle pankille jää velvollisuus palauttaa asiakkaalle korot, jotka asiakas on maksanut kohtuuttomien sopimusehtojen perusteella, tai maksaa culpa in contrahendo -vastuuseen tai sopimusperusteiseen vastuuseen perustuvat määrät.

105. Mainitsen aluksi, että pääasian kantajat asiassa C-499/22 kyseenalaistavat niiden tietojen laadun, jotka BES Espanja oli antanut ennen epätyypillisen sijoitussopimuksen allekirjoittamista, ja että toisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että toinen sopimus, joka allekirjoitettiin 28.4.2008, oli päättynyt ennen Novo Bancon perustamista eikä tähän sopimukseen liittyvää vastuuta siten voitu siirtää.

1. Yhteensopivuus perusoikeuskirjan 17 artiklassa taatun omistusoikeuden kanssa

106. Kaikissa kolmessa ennakkoratkaisupyynnössä esitetään kysymys yhteensopivuudesta perusoikeuskirjan 17 artiklassa taatun omistusoikeuden kanssa. Tässä yhteydessä unionin tuomioistuin on jo todennut, että Novo Banco -omaisuudenhoitoyhtiön perustaminen ja siitä aiheutuvat seuraukset eivät ole kyseisen artiklan kanssa ristiriidassa, kun kyse on osakkeenomistajista ja toissijaisten joukkovelkakirjojen haltijoista. [40]

[39] Ks. tuomio 19.7.2016, Kotnik ym. (C-526/14, EU:C:2016:570, 40 ja 80 kohta).

[40] Ks. tuomio 5.5.2022, BPC Lux 2 ym. (C-83/20, EU:C:2022:346; jäljempänä tuomio BPC Lux 2 ym.).

107. Palautan mieleen, että perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia laillisesti hankkimastaan omaisuudesta sekä käyttää, luovuttaa ja testamentata sitä. Keneltäkään ei saa riistää hänen omaisuuttaan muutoin kuin yleisen edun sitä vaatiessa laissa säädetyissä tapauksissa ja laissa säädettyjen ehtojen mukaisesti ja siten, että hänelle suoritetaan kohtuullisessa ajassa oikeudenmukainen korvaus omaisuuden menetyksestä. Omaisuuden käyttöä voidaan säännellä lailla siinä määrin kuin se on yleisen edun mukaan välttämätöntä. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa luodaan yhteys perusoikeuskirjassa vahvistettujen oikeuksien sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa [41] suojattujen oikeuksien välille siltä osin kuin ne vastaavat toisiaan. Sen takia perusoikeuskirjan 17 artiklan tulkinnassa on otettava huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklaa koskeva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö omistusoikeuden vähimmäissuojan tasona. [42]

108. Unionin tuomioistuin on muistuttanut, että perusoikeuskirjan 17 artiklassa annettu suoja ulottuu varallisuusarvoisiin oikeuksiin, joista voidaan asianomaisen oikeusjärjestyksen perusteella johtaa saavutettu oikeusasema, joka mahdollistaa sen, että oikeuksien haltija käyttää niitä hyödykseen itsenäisesti. [43] Tästä unionin tuomioistuin on päätellyt, että joukkovelkakirjoja, jotka ovat pääomamarkkinoilla kaupankäynnin kohteina, on pidettävä tällaisina oikeuksina, jotka saavat mainitussa 1 artiklassa taattua suojaa, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artiklaa koskevasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi. [44]

109. Näin ollen näyttäisi asialliselta tarkastella tätä omistusoikeutta koskevaa kysymystä siltä kannalta, millainen tilanne kussakin asiassa on kyseessä: voidaanko oikeuksista johtaa saavutettu oikeusasema, joka mahdollistaa sen, että oikeuksien haltija käyttää omaisuutta hyödykseen itsenäisesti.

110. Kuten olen jo todennut tämän ratkaisuehdotuksen 108 kohdassa, kaupankäynnin kohteena oleva joukkovelkakirja, myös etuoikeutettu joukkovelkakirja, kuten asiassa C-500/22, muodostaa unionin tuomioistuimen mukaan oikeuden, joka voi saada perusoikeuskirjan 17 artiklassa taattua suojelua.

111. Nähdäkseni sama koskee asiassa C-498/22 kyseessä olevaa saatavaa. Saatava, joka liittyy pankin velvoitteeseen maksaa takaisin kiinnelainasopimukseen sisältyvän vähimmäiskorkoehdon soveltamiseksi maksetut korot direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaan perustuvan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön [45] mukaisesti, muodostaa oikeuden, josta selkeästi johtuu saavutettu oikeusasema, koska palauttamista koskevia vaikutuksia ei voida rajata ajallisesti sen ratkaisun antamisen jälkeiseen aikaan, jolla ehdon kohtuuttomuus on vahvistettu. Tällainen analyysi on myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen hyväksymien kriteerien mukainen, sillä omistusoikeuden suojaa nauttiva käsite ”omaisuus”, joka mainitaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen pöytäkirjan 1 artiklassa, voi kattaa sekä senhetkisen omaisuuden että varallisuusarvot, kuten saatavat, joiden nojalla kantajalla voi olla vähintäänkin perusteltu odotus, että hän saa tosiasiallisesti nauttia omistusoikeudesta. [46] Nyt käsiteltävässä

41 Allekirjoitettu Roomassa 4.11.1950; jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus.

42 Ks. tuomio BPC Lux 2 ym. (37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Ks. tuomio BPC Lux 2 ym. (39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Ks. tuomio BPC Lux 2 ym. (40 ja 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym.

46 Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 2.5.2013, Panteliou-Darne ja Blantzouka v. Kreikka, (CE:ECHR:2013:0502JUD 002514308, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

asiassa vähimmäiskorkoehdot on todettu kohtuuttomiksi, ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön nojalla palauttamista koskevien vaikutusten on oltava täydellisiä eikä niitä saa ajallisesti rajata.

112. Epäilen, että asiassa C-499/22 vaadittu saatava ei sitä vastoin voi saada perusoikeuskirjan 17 artiklan suojaa. Kyseessä on siis korvaus sopimusta edeltävien tietojen puutteellisuudesta. Tällainen väitetty saatava ei vastaa saavutettua oikeusasemaa, koska sopimusta edeltävien tietojen puutteellisuudesta on saatava tuomioistuimen arviointi.

113. Lisäksi Euroopan unionin ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan korvaussaatava voi saada varallisuusarvon, jos osoitetaan, että saatavalla on riittävä perusta kansallisessa oikeudessa, niin että se on esimerkiksi vahvistettu tuomioistuinten hyvin vakiintuneessa oikeuskäytännössä.[47] Sen lisäksi kuitenkin siihen vetoavalla henkilöllä on voitava olla perusteltu odotus, mutta ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä todetaan yhtäältä, että kantajilla ei ole perusteltua odotusta, ellei voida katsoa, että heillä on riittävällä tavalla vahvistettu saatava, joka on välittömästi vaadittavissa, ja toisaalta oikeuskäytännön mukaan todellista riitauttamista tai puolustettavissa olevaa vaadetta ei pidetä kriteereinä, joiden mukaisesti voidaan ratkaista, onko kyseessä perusteltu odotus, jota Euroopan ihmisoikeussopimuksen ensimmäisen pöytäkirjan 1 artikla suojaisi.[48] Ihmisoikeustuomioistuin täsmentää, että pelkästä toivomuksesta ei muodostu perusteltua odotusta, ellei asiasta ole annettu lainvoimaiseksi tullutta tuomiota.[49] Väitetty saatava asiassa C-499/22 ei nähdäkseni täytä näitä edellytyksiä, eivätkä saatavan mahdolliset haltijat siten voi saada perusoikeuskirjan 17 artiklassa taattua omaisuudensuojaa.

114. Näin ollen ainoastaan asioissa C-498/22 ja C-500/22 kyseessä olevat laillisesti hankitut saatavat kuuluvat perusoikeuskirjan 17 artiklan soveltamisalaan, joten on syytä tutkia, voidaanko kyseisessä artiklassa taattua suojaa soveltaa näihin saataviin.

115. Unionin tuomioistuin on jo ottanut kantaa siihen, onko BES:n tervehdyttämistoimenpide, käsitti varojen ja velkojen osittaisen siirron vasta perustetulle omaisuudenhoitoyhtiölle pääasioissa kyseessä olevan sääntelyn mukaisesti, ristiriidassa perusoikeuskirjan 17 artiklan kanssa. Unionin tuomioistuin katsoi, että kyseistä toimenpidettä oli tarkasteltava sellaisena omaisuuden käytön sääntelynä, joka vastaa perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita, kuten koko euroalueen pankkijärjestelmän vakauden turvaamista ja järjestelmäriskin välttämistä.[50]

116. Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kiistetty omaisuudenhoitoyhtiön perustamista ja varojen siirtämistä koskevan kansallisen toimenpiteen mukaisuutta perusoikeuskirjan 17 artiklan kanssa, vaan on kiistetty se seikka, että Espanjassa on Portugalissa toteutetun tervehdyttämistoimenpiteen vastavuoroisen tunnustamisen nojalla siirretty kaatumassa olevan pankin velkoihin yhtäältä velvoite palauttaa kiinnelainan vähimmäiskorkoehdon nojalla suoritetut korot (asia C-498/22) ja toisaalta etuoikeutettuun joukkovelkakirjaan liittyvät velvoitteet ja vastuut (asia C-500/22).

47 Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 6.10.2005, Draon v. Ranska (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 6.10.2005, Draon v. Ranska (CE:ECHR:2005:1006JUD000151303, 68 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös tutkittavaksi ottamisesta 19.10.2004, Caisse régionale de crédit agricole mutuel Nord de France v. Ranska (CE:ECHR:2004:1019DEC005886700).

50 Ks. tuomio BPC Lux 2 ym. (44–55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

117. Katson kuitenkin, että samat perustelut pätevät näissä asioissa. Tosiasiassa vastavuoroisen tunnustamisen järjestelyllä ei ole vaikutusta omistusoikeuden väitettyyn riistämiseen. Lisäksi päätös olla siirtämättä kyseisiä saatavia omaisuudenhoitoyhtiön velkoihin ei niinkään vertaudu omistusoikeuden riistoon vaan omaisuuden käytön sääntelyyn (sillä kyseisten saatavien arvon menetys BES:issä johtuu BES:n kaatumisesta eikä tervehdyttämistoimenpiteestä). [51]

118. Lopuksi on tarkasteltava sitä, onko sääntely ollut perusoikeuskirjan 17 artiklan 1 kohdan kolmannen virkkeen tarkoittamalla tavalla yleisen edun mukaan välttämätöntä.

119. Yhtäältä on korkojen palauttamisvelvoitteesta todettava, että kyseinen tervehdyttämistoimi, josta omistusoikeuden rajoitus johtuu, on päätetty Portugalin lain mukaisesti ja vastaa samaa yleistä etua kuin omaisuudenhoitoyhtiön perustaminen. Viimeksi mainitulla toimenpiteellä on merkitystä vain, jos kaatumassa olevan pankin varat ja velat lajitellaan, jotta voidaan turvata rahoitusjärjestelmän vakaus ja välttää järjestelmäriski. Nähdäkseni tervehdyttämistoimi ei jäsenvaltioille tunnustetun harkintavallan puitteissa ylitä yleisen edun määräämiä rajoja. Etuoikeutetun joukkovelkakirjan osalta voidaan toisaalta nojautua unionin tuomioistuimen tuomiossa BPC Lux 2 ym. toteuttamaan tarkasteluun joukkovelkakirjojen velkojista. [52]

120. Näin ollen omistusoikeuden loukkaamista koskeva väite on kaikkien velkojien osalta hylättävä.

2. Oikeusvarmuuden periaatteen noudattaminen

121. Oikeusvarmuuden periaatteen noudattamisen osalta olen tämän ratkaisuehdotuksen 91 kohdassa selvittänyt, mitä tämä periaate unionin tuomioistuimen tulkinnan mukaan tarkoittaa. Unionin tuomioistuin on lisäksi jo täsmentänyt, että oikeusvarmuuden periaatetta on noudatettava erityisen tarkasti silloin, kun on kyse sääntelystä, johon voi liittyä taloudellisia seuraamuksia. [53]

122. Katson kuitenkin, että tervehdyttämistoimi, joka käsittää omaisuudenhoitoyhtiön perustamisen, edellyttää jo sinällään, että uudelle rakenteelle siirrettävät velat ja varat lajitellaan. Direktiivin 2001/24 2 artiklan seitsemännen luetelmakohdan mukaan tervehdyttämistoimenpiteillä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla on tarkoitus säilyttää tai palauttaa ennalleen luottolaitoksen taloudellinen tilanne ja jotka voivat vaikuttaa kolmansien osapuolien olemassa oleviin oikeuksiin, mukaan lukien toimenpiteitä, joihin voi kuulua maksujen keskeyttäminen, täytäntöönpanotoimenpiteiden keskeyttäminen tai saatavien alentaminen.

123. Nyt käsiteltävissä asioissa Portugalin toimivaltainen viranomainen on päättänyt olla siirtämättä tiettyjä velvoitteita (asia C-500/22) ja tiettyjä juridisia riskejä (asiat C-498/22 ja C-499/22). Toimivaltainen viranomainen on käyttänyt kirjanpidollisia eikä juridisia perusteluja, mutta se sallitaan kansallisessa lainsäädännössä, jossa jopa velkojen siirtäminen takaisin BES:lle oli sallittua, ja unionin tuomioistuin on hyväksynyt kyseisen toimen. [54]

[51] Ks. tuomio BPC Lux 2 ym. (48 kohta).

[52] Ks. mainitun tuomion 50–57 kohta.

[53] Ks. tuomio Banco de Portugal ym. (52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[54] Ks. tuomio Banco de Portugal ym. (61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

3. Kuluttajansuojaperiaatteen ja direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan noudattaminen

124. Katson perusoikeuskirjan 38 artiklassa (asiat C-498/22 ja C-499/22) ja direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa (asia C-498/22) tarkoitetun kuluttajansuojaa koskevan periaatteen noudattamisesta, että asiassa C-499/22 kysymys voidaan yksinomaan perusoikeuskirjan 38 artiklan soveltamisen kannalta vaikeuksitta ottaa tutkittavaksi. Kuten olen tämän ratkaisuehdotuksen 83 kohdassa todennut, pääasioiden kantajat ovat unionin oikeuden alaan kuuluvassa tilanteessa siitä hetkestä lähtien, kun oikeudenkäyntimenettelyn puitteissa Portugalissa päätetyn tervehdyttämistoimenpiteen vastavuoroisen tunnustamisen vaikutukset kohdistuvat heitä vastaan.

125. Pääasian kantaja asiassa C-498/22 vetoaa asiasisällön osalta unionin oikeuskäytäntöön siltä osin, että unionin tuomioistuin on kyseenalaistanut Tribunal Supremon oikeuskäytännön 9.5.2013 annetussa tuomiossa, jossa oli pankkialan vaikeudet huomioon ottaen rajattu ajallisesti elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan sopimukseen sisältyneen kohtuuttomaksi tuomioistuimessa julistetun ehdon palauttamista koskevat vaikutukset ainoastaan niihin kyseisen ehdon soveltamiseksi maksettuihin määriin, jotka kuluttaja oli maksanut sen jälkeen, kun ehto oli tuomioistuimessa todettu kohtuuttomaksi.[55] Tuomiossa Gutiérrez Naranjo ym. unionin tuomioistuin nimittäin katsoi, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä tällaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle.[56]

126. Haluan nostaa kyseisestä tuomiosta esiin unionin tuomioistuimen todenneen kuluttajansuojan periaatetta koskevan perusoikeuskirjan 38 artiklan mukaisesti, että kun otetaan huomioon kuluttajien suojelun muodostaman yleisen edun luonne ja merkityksellisyys, direktiivissä 93/13 velvoitetaan jäsenvaltiot säätämään riittävistä ja tehokkaista keinoista kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.[57] Unionin tuomioistuin on kuitenkin mainitussa tuomiossa muistuttanut myös, ettei kuluttajansuoja ole absoluuttinen.[58]

127. Unionin tuomioistuin on lisäksi korostanut, että pankki- ja rahoitusjärjestelmän vakauden varmistamista ja järjestelmäriskin välttämistä koskevat tavoitteet ovat unionin yleisen edun mukaisia tavoitteita.[59] Lisäksi unionin tuomioistuin on useaan kertaan todennut, että vaikka on selvästi yleisen edun mukaista varmistaa koko unionissa sijoittajien, osakkeenomistajien ja velkojien vahva ja yhtenäinen suoja, tätä etua ei voida pitää kaikissa olosuhteissa ensisijaisena rahoitusjärjestelmän vakauden varmistamiseen liittyvään yleiseen etuun nähden.[60]

128. On siis syytä arvioida, missä määrin yleinen etu, joka muodostuu rahoitusjärjestelmän vakauden takaamisesta, voi mahdollisesti haitata kuluttajansuojaa niissä tilanteissa, jotka ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on esitetty.

55 Ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym. (46 kohta).

56 Ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym. (75 kohta ja tuomiolauselma).

57 Ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym. (56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

58 Ks. tuomio Gutiérrez Naranjo ym. (68 kohta).

59 Ks. tuomio 5.5.2022 Banco Santander (Banco Popularin kriisinratkaisu) (C-410/20, EU:C:2022:351, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

60 Ks. sijoittajista tuomio 19.7.2016, Kotnik ym. (C-526/14, EU:C:2016:570, 91 kohta) sekä osakkeenomistajista ja velkojista tuomio 8.11.2016, Dowling ym. (C-41/15, EU:C:2016:836, 54 kohta).

129. Ensinnäkin pääasioiden kantajat ja ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tähdentävät, että kun Tribunal Supremo pankkien taloudellisten vaikeuksien takia rajasi palauttamista koskevia vaikutuksia ajallisesti, unionin tuomioistuin asetti tuomiossa Gutiérrez Naranjo ym. välillisesti mutta välttämättä etusijalle kuluttajansuojan ottaen huomioon rahoitusvaikutukset pankkijärjestelmään.

130. En voi kuitenkaan yhtyä tähän perusteluun, koska pääasioissa vaikeudet tulivat käytännössä esiin tervehdyttämistoimenpiteen muodossa, ja toimenpide tunnustettiin vastavuoroisesti muissa jäsenvaltioissa unionin oikeuden nojalla, joten asiaa on syytä arvioida uudelleen.

131. Toiseksi pääasiassa kyseessä olevat tilanteet erottuvat selkeästi tilanteesta asiassa, josta on annettu tuomio Gutiérrez Naranjo ym., sillä jälkimmäinen koski vain yhden ainoan kuluttajan suojelua. Nyt käsiteltävissä asioissa tervehdyttämistoimenpide on toteutettu rahoitusjärjestelmän vakauden takaamiseksi ja siis in fine kaikkien muiden kuluttajien, pankin asiakkaiden ja laajemmin pankkijärjestelmän systeemisen suojelun takia.

132. Kolmanneksi kuluttajan suojelu ei ulotu niin pitkälle, että kuluttajalle taattaisiin liikaa perittyjen korkojen palauttaminen siinä tapauksessa, että velallispankki tekee konkurssin. Kyseessä on eri asia kuin palauttamista koskevan vaikutuksen ajallinen rajaaminen.

133. Päätelmäni nyt käsiteltävässä asiassa on, että kuluttajien suojelua ei voida asettaa etusijalle rahoitusjärjestelmän vakauden takaamista koskevaan yleiseen etuun nähden.

134. Komissio on lisäksi huomautuksissaan pohtinut sitä, että pääasian kantajan asiassa C-498/22 liikaa maksamista koroista muodostuva saatava voitaisiin korvata kuittaamalla saatava niiden kuukausierien määrästä, joita kantaja edelleen maksaa Novo Banco Espanjalle, direktiivin 2001/24 23 artiklan 1 kohtaa soveltamalla. Kyseisen kohdan mukaan tervehdyttämistoimenpiteiden täytäntöönpano ei vaikuta velkojan oikeuteen vaatia saatavansa kuittaamista luottolaitoksen saatavaa vastaan, jos kuittaus sallitaan laissa, jota luottolaitoksen saatavaan sovelletaan. Vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei kyseistä säännöstä voida nyt käsiteltävässä asiassa soveltaa, koska yhtäältä liikaa maksetuista koroista olevaa saatavaa ei tervehdyttämistoimenpiteen päättämispäivänä ollut olemassa, koska tuomiota Gutiérrez Naranjo ym. ei ollut annettu, ja toisaalta erääntyneitä korkoja koskevaa saatavaa ei ole siirretty Novo Banco Espanjan maksettavaksi, joten sen osalta velallinen ei ole sama kuin kuukausierien velkoja.

135. Edellä esitetyt osatekijät huomioon ottaen ehdotan unionin tuomioistuimelle vastausta, jonka mukaan direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa ja direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa, luettuina perusoikeuskirjan 17 ja 38 artiklan sekä oikeusvarmuuden yleisen periaatteen valossa, on tulkittava niin, että ne eivät ole esteenä sille, että vastaanottavassa jäsenvaltiossa tunnustetaan kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen päätöksen vaikutukset, kun päätöksessä määrätään tervehdyttämistoimenpiteestä, jolla perustetaan omaisuudenhoitoyhtiö ja kaatumassa olevan pankin velkoihin jätetään velvoite maksaa takaisin kohtuuttoman sopimusehdon nojalla perityt korot tai maksaa culpa in contrahendo -vastuusta tai sopimusperusteisesta vastuusta johtuvat määrät.

V Ratkaisuehdotus

136. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Tribunal Supremon esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Luottolaitosten tervehdyttämisestä ja likvidaatiosta 4.4.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/24/EY 3 artiklan 2 kohtaa ja 6 artiklaa, luettuina Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklan 2 kohdan ja 47 artiklan ensimmäisen kohdan valossa,

   on tulkittava niin, että

   ne eivät ole esteenä sille, että vaikka kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaista julkaisemista ei ole tehty, muussa jäsenvaltiossa kuin kotijäsenvaltiossa tunnustetaan sellaisen tervehdyttämistoimenpiteen vaikutukset, jolla on perustettu omaisuudenhoitoyhtiö ja sille on siirretty osa velvoitteista ja vastuista, kun tämä on tapahtunut ennen kuin tuomioistuimessa on nostettu kanne sellaisen saatavan tunnustamiseksi ja maksamiseksi, joka alun perin koskee tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevaa pankkilaitosta, edellyttäen, että vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudatetaan.

2) Direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa, luettuna perusoikeuskirjan 47 artiklan ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen valossa,

   on tulkittava niin, että

   yksityiset eivät voi vedota luottamuksensuojan periaatteeseen suhteessa omaisuudenhoitoyhtiöön, joka on yksityisoikeudellinen elin, jolla ei ole yleisesti sovellettavasta oikeudesta poikkeavia valtaoikeuksia ja joka on perustettu pankin tervehdyttämistoimenpiteen osana, kun yksityiset olivat alun perin kyseisen pankin asiakkaita ja heidän tarkoituksenaan on saada kyseinen omaisuudenhoitoyhtiö vastaamaan tervehdyttämistoimenpiteen kohteena olevan pankin kanssa tehtyihin sopimuksiin liittyvistä sopimusta edeltävistä ja sopimusperäisistä velvoitteista.

3) Direktiivin 2001/24 3 artiklan 2 kohtaa ja kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa, luettuina perusoikeuskirjan 17 ja 38 artiklan ja oikeusvarmuuden yleisen periaatteen valossa,

   on tulkittava niin, että

   ne eivät ole esteenä sille, että vastaanottavassa valtiossa tunnustetaan kotijäsenvaltion toimivaltaisen hallintoviranomaisen päätöksen vaikutukset, kun päätöksessä määrätään tervehdyttämistoimenpiteestä, jolla perustetaan omaisuudenhoitoyhtiö ja kaatumassa olevan pankin velkoihin jätetään velvoite maksaa takaisin kohtuuttoman sopimusehdon nojalla perityt korot tai maksaa culpa in contrahendo -vastuusta tai sopimusperusteisesta vastuusta johtuvat määrät.